

34.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI 2. CİLT

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

34.
ARAŞTIRMA SONUÇLARI
TOPLANTISI
2. CİLT

23 -27 MAYIS 2016
EDİRNE

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No :3491-2
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No :176-2

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Candaş KESKİN

23 -27 MAYIS 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen
38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri
Sempozyumu,
Trakya niversitesi'nin katkılarıyla gerçekleşmiştir.

Mizanpaj: Öğr. Gör. Yavuz SARSILMAZ

*Kapak Fotoğrafı : Kale Koy Sunağı, Mecideye, Keşan, Edirne.
Prof. Dr. Engin BEKSAÇ, Öğrt. Görv. şule Nurengin BEKSAÇ : Kuzey Batı
Anadolu ve Trakya'da Erken Kltstik Kaya (Kaya-Oyma ve Megalitik)
Anıtlar ve Kült Alanları Projesi Edirne ve Kırklareli İlleri Yüzey Araştırması
Kaya Sunağı ve Bağıntılı Kült Alanları alışmaları*

ISSN :1017 - 7663

*Not: Araştırma raporları, dil ve yazım açısından Dr. Candaş KESKİN
Tarafından denetlenmiştir. Yayınlanan yazıların içeriğinden yazarları
sorumludur.*

*Edirne Trakya Üniversitesi Matbaa Tesislerinde Basılmıştır.
Edirne 2017*

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

Prof. Dr. Yener YÖRÜK (Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Burçin ERDOĞU (Zeytinlik Höyük Kazısı Başkanı- Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (Kırklareli Höyüğü Kazısı Başkanı, Emekli öğretim üyesi)

Prof. Dr. Rainer CZICHON (Oymaağaç Höyüğü Kazısı Başkanı- Uşak Üniversitesi-Uşak)

Prof. Dr. Engin BEKSAÇ (Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mustafa ÖZER (Edirne Yeni Saray Kazısı Başkanı- Medeniyet Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Andreas SCHAHNER (Boğazköy Kazısı Başkanı- Alman Arkeoloji Enstitüsü-İstanbul)

Prof. Dr. Christopher ROOSEVELT (Kaymakçı Yerleşimi Kazısı Başkanı- Koç Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Stefania MAZZONI (Uşaklı Höyük Kazısı Başkanı- Floransa Üniversitesi-İtalya)

Prof. Dr. Musa KADIOĞLU (Teos Antik Kenti Kazısı Başkanı- Ankara Üniversitesi-Ankara)

Doç. Dr. Sabina LADSTATTAER (Efes Antik Kenti Kazısı Başkanı- Avusturya Arkeoloji Enstitüsü-Avusturya)

Doç. Dr. Özlem ÇEVİK (Ulucak Höyük Kazısı Başkanı- Trakya Üniversitesi-Edirne)

Dr. Sachihito OMURA (Kalehöyük Kazısı Başkanı- Japon Anadolu Arkeoloji Enstitüsü-Kırşehir)

YAYIN KURALLARI

Genel Müdürlüğümüzce her yıl düzenlenen "Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu"nda sunulan raporlar, bu yıl da kitap olarak basılacaktır. Göndereceğiniz rapor metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

1. Yazıların A4 kağıda, 13.5x19 cm.lik bir alan içinde 10 punto ile, satır aralığı 10 punto olacak şekilde, tirelemeye dikkat edilerek, Times new Roman fontu ile 10 sayfa yazılması,
2. Başlığın 14 puntoda bold ve satır aralığı 14 punto olacak şekilde yazılması,
3. Metinde ana başlıkların büyük harflerle ve italik, alt başlıkların ise küçük harflerle ve italik olarak yazılması,
4. Dipnotların metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda satır aralığı 8 punto olacak şekilde yazılması,
5. Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimlerinin italik yazılması,
6. Çizim: ve resim toplamının 15 adetten fazla olmaması, fotoğrafların CD'ye JPG veya TIFF olarak kaydedilip gönderilmesi, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olması,
7. Çizimlere (Çizim:.....), resimlere (Resim:.....), haritalara (Harita:.....) olarak alt yazı yazılması ve kesinlikle levha sisteminin kullanılmaması,
8. Bildirilere, bütün yazarların mutlaka isim, unvan ve yazışma adresinin yazılması,
9. Metin çıktısı ile birlikte metnin mutlaka CD'ye yüklenerek gönderilmesi gerekmektedir, CD'deki metin ile metnin çıktısı uyumlu değildir aksi takdirde CD'deki metin esas alınacaktır

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç 1 Ağustos tarihine kadar, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus / ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBUCATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

1. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points
2. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.
3. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.
4. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.
5. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TLFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.
6. Captions should be added to drawings (Drawing:), photos (Photo :.....) and maps (Map :.....) Plate system should not be used.
7. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.
8. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to the address Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Mdrlğ, Yayınlar Şubesi Mdrlğ, 2. TBMM Ulus / ANKARA until the 1st of August

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Semra BALCI, Yasin Gökhan ÇAKAN Niğde Tarihöncesi Yüzev Araştırmaları 2015.....	1
Alpaslan CEYLAN, İbrahim ÜNGÖR, Oktay ÖZGÜL, Nezahat CEYLAN Yavuz GÜNAŞDI, Akın BİNGÖL 2015 Yılı Erzincan - Erzurum İlleri Yüzev Araştırmaları.....	25
Maria ANDALORO Project For The Knowledge, Preservation And Enhancement Of Rupestrian Habitats In Cappadocia And The Data Base Of Rock Hewn Paintings.....	51
Salih KAYMAKÇI Giresun İli Ve İlçeri İle Giresun Adası 2015 Yılı Arkeolojik Yüzev Araştırması.....	71
Metin KARTAL ,Eşref ERBİL Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzev Araştırması (Iı), 2015.....	87
Dagmara WIELGOSZ-RONDOLINO, Maciej BOJANOWSKI, Demir ERKANOL, Marcin GŁADKI, Agnieszka JAREMEK, Michał RUSZKOWSKI Nilgün ŐENTÜRK Marmora Asiatica 1. Polonyalı Arkeopetroloji Uzmanları Göktepe ve Dokimeion'daki İlk Dönem Saha Çalıřmaları İçin Türkiye'de.....	101
Ali Osman UYSAL Çanakkale İli, Lapseki, Biga, an, Bayramiç, Ayvacık Ve Ezine İlçeleri Türk Dönemi Yüzev Araştırması 2015 Yılı Çalışmaları.....	117
Güner SAĞIR Kars İli Ve Çevresinde Yer Alan Ortaçağ Ermeni Kiliseleri (Ani Hariç) Yüzev Araştırması 2015 Yılı Çalışmaları.....	137
Süleyman ÇİĞDEM , Hüseyin YURTTAŐ Haldun ÖZKAN 2015 Bayburt Yüzev Araştırması Raporu.....	161
Ercan AŐKIN, Mehmet KURT Mehmet ALKAN , Hatice KÖRSULU H. Ertuğ ERGÜRER Karaman İli Ve Mersin İli Mut İlçesi Antik Dönem Yerleşimleri Ve Yerleşim Düzenlemesi Arkeolojik Yüzev Araştırması 2015 Yılı Çalışmaları.....	175

İbrahim KUNT , Mustafa ÇETİNASLAN Konya İli Merkezindeki Selçuklu, Karamanoğulları Ve Osmanlı Dönemlerine Ait Yapı Kitabeleri 2015 Yılı Yüzey Araştırması.....	189
Atiye Bahar MERGEN Bitlis İli Güroymak ve Tatvan İlçeleri Tarihöncesi Dönem 2015 Yılı Yüzey Araştırması.....	203
Çiğdem MANER Konya İli Ereğli, Halkapınar, Karapınar Ve Emirgazi İlçelerinin Yüzey Araştırması'nın (Keyar) 2015 Arazi Çalışması.....	211
Ayşe Ç. TÜRKER An Archaeological Survey Of The Early Christian-Byzantine Period On The Valleys That Reached The Hellespont: 2015 Research.....	227
F. Arzu DEMİREL , Serdar MAYDA M. Cihat ALÇİÇEK ,T. Tanju KAYA ,Ahmet İhsan AYTEK Burdur İli ve İlçelerinde Neojen Ve Pleistosen Dönem Fosil Lokalitelerinin Tespiti Yüzey Araştırması-2015.....	245
Beate BÖHLENDORF-ARSLAN Çanakkale İli Ezine, Bayramiç ve Ayvacık İlçelerindeki Bizans Dönemi 2015 Yılı Araştırmaları.....	257
Meral ORTAÇ 2015 Yılı Bolu İli Gerede ve Merkez İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması.....	285
Hüseyin METİN , Salih SOSLU Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2015.....	311
Jesko FILDHUTH, Bilge AR Polos Kalesi / Yoğuntaş Yüzey Araştırması 2015.....	325
Bahattin ÇELİK 2015 Yılı Şanlıurfa İli Merkez İlçesi Neolitik Çağ Ve Öncesi Yüzey Araştırması.....	337
Fikret ÖZCAN , Tuğba TAŞ , Eser YAYAN 2015 Kuzey Pisidia Yüzey Araştırması.....	359
Bülent İŞLER Likya Bölgesi Alacadağ Çevresindeki Bizans Yerleşimleri 2015 Yılı Yüzey Araştırması.....	381
Eric LAUFER , Martin SEELİGER , Anna PİNT Marina HERBRECHT , Felix PİRSON , Helmut BRÜCKNER Pergamon.....	399

SAKARYA İLİ TARİH ÖNCESİ ARKEOLOJİSİ

YÜZEY ARAŞTIRMASI (III), 2015

*Metin KARTAL
Eşref ERBİL

GİRİŞ

İlkini 2013 yılında başlatmış olduğumuz “Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi YüzeY Araştırmaları” çalışmalarımız 2015 yılı içinde de devam etmiştir. Heyet üyelerimiz Başkan Prof.Dr. Metin Kartal, Başkan Yardımcısı Araş.Gör. Eşref Erbil, Arkeolog Murat Özturan ve arkeoloji bölümü lisans öğrencisi Berkan Erdem’den oluşmuştur. Araştırma ekibimizin T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Temsilcisi Sakarya Müzesi arkeologlarından Sayın Melika Çatan² olmuştur. Şimdiye değin yapmış olduğumuz 2013 ve 2014 yılları çalışmalarımız Araştırma Sonuçları Toplantıları bildirimlerinde yayınlanmıştır (Kartal ve diğ., 2015; Kartal ve diğ., 2016).

YÖNTEM ve ALAN

2015 sezonunda gerçekleştirdiğimiz araştırma yöntemi ilk ve ikinci sezonlarda uyguladığımız yöntemin aynısıdır. Araştırma’nın bu sezonki alan sınırları; Kaynarca, Karasu ve Kocaali kıyı ve iç kesim eski kumulları ile Sakarya ilinin güneyindeki iç karasal bölgeler olmuştur. Bu bağlamda Sakarya Merkez, Serdivan, Arifiye, Sapanca, Erenler, Karapürçek, Akyazı, Pamukova, Geyve ve

* Prof.Dr.Metin KARTAL (Araştırma Başkanı), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100-Sıhhiye Ankara/TÜRKİYE.
Arş.Gör.Eşref ERBİL, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100-Sıhhiye Ankara/TÜRKİYE.

¹ Araştırma ekibi olarak; İl Kültür ve Turizm Müdürü Sayın Hüseyin YORULMAZ, Sakarya Müzesi Müdürü Arkeolog Mürşit YAZICI ile Müze Uzmanları Arkeolog Ebru İNAL ve Sanat Tarihçisi Süleyman ACAR’a teşekkürlerimizi sunuyoruz. Araştırmamızın finansal giderleri hazırlamış olduğumuz proje ile Türk Tarih Kurumu tarafından karşılanmıştır. Bu nedenle Türk Tarih Kurumu Başkanlığı’na bilimsel çalışmalarımıza verdikleri finansal desteklerinden dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz.

² Araştırmamız süresince aktif fiziki ve teknik desteklerinden dolayı Arkeolog Melika ÇATAN’a çok teşekkür ediyoruz. Kendisinin resmi olarak ilk arazi tecrübesi olmasına karşın çalışmalarımıza olan bilimsel katkıları çok büyük olmuştur.

Taraklı ilçeleri de dolaşmıştır. Tespit edilen yerleşim yerleri ve/veya buluntu alanlarının GPS ile koordinatları alınmış ve uydu haritalarına işlenmiştir.

BULGULAR

Bu sezonki çalışmalarımız 2014 yılı araştırma sezonu buluntu alanlarından 15 numaralı buluntu yeri diye isimlendirmiş olduğumuz işlik ve konaklama alanı araştırmaları ile başlatılmıştır. 2014 yılında bu alan, araştırmamızın son zamanlarına denk geldiği için incelenmek üzere 2015 yılı çalışmalarımıza bırakılmıştı. Nitekim ilk uğradığımız alan Kaynarca İlçesi, Körük Mahallesi'ne bağlı 15 numaralı alan olmuştur.

Buradan *mousterian* kültürüne ait kenar kazıyıcılar ve prizmatik mikrodilgi çekirdekleri tespit edilmiştir. Aslında alanda bol miktarda çakmaktaşı yontmataş alet tespit edilebilmektedir. Zaten bu bilgileri 2014 yılında da bildirmiştik. Buna karşın alanın bu yıl içinde çok fazla tahrip edildiği gözlemlenmiştir. Ekibimizin alana ulaştığında 2014 yılı içinde 15.1, 15.2 ve 15.3 numaralı yerler diye isimlendirdiğimiz alanların bütününde dozerlerin çalışma yaptığı ve alanı tahrip ettiği tespit edilmiştir. Bu çalışma İstanbul'a Melen Suyu'nun götürülmesi için döşenen boru hattı ile ilgilidir. Aynı durum yine 2014 yılı içinde 14 numaralı buluntu yeri diye isimlendirdiğimiz alan için de geçerlidir. Tıpkı 15 numaralı alanda olduğu gibi 14 numaralı alan da aynı nedenden dolayı tahrip edilmiş durumdadır. 14 numaralı alandan da gözlemlediğimiz kadarıyla *mousterian* kültürüne ait ve Orta Paleolitik dönemin kenar kazıyıcı buluntuları tespit edilmiştir.

Aslında 2014 yılı araştırmalarımızda gözlemlemiş olduğumuz ancak sadece uzaktan görebildiğimiz kırmızı renkli toprağa sahip ve 2014 yılına ait 15 numaralı alanın kuzeyindeki atık toprakların bulunduğu yere bu sene gidebildik. Burası sahile çok yakın bir konumdadır ve aşağıda görüleceği üzere 2015 yılı buluntu alanlarının ilk noktası olmuştur.

1 NUMARALI ALAN: Kaynarca İlçesi - “Körük Mahallesi-10 Atık Toprak Alanı”

Koordinatlar: N. 41°09’193’’ E. 030°25’567’’ A: -1 m

Burası 2014 yılı çalışmalarımızdaki 15 nolu alanın kuzeyindedir ve bu alana yoğun bitki örtüsüne sahip bir patikayla gidilir. Alan konumu itibarıyla deniz seviyesinin de altındadır. Ancak hiçbir materyal *in situ* değildir. Burası 15 nolu alan çevresindeki Melen Suyu borularının döşenmesi sırasında ortaya çıkan hafriyat toprağının atık mevkiidir. Kırmızı topraklı bu alandan yüzey üzerinde gözlemlenen Paleolitik malzeme tespit edilmiştir. Bunlar arasında; kıyıci alet, *levallois* çekirdek ve çeşitli yongalar yer alır. Buluntu alanı genel olarak Alt ve Orta Paleolitik dönemler ile temsil edilmiştir. Tüm bu buluntular yüksek olasılıkla 2014 yılında tespit etmiş olduğumuz 14, 15, 16 ve belki de 17 nolu buluntu alanlarının arkeolojik malzemelerinin hafriyat sonrasında buraya taşındığı bulgular olmalıdır. Bu buluntuların hiçbirisi yerinin bulgusu değildir, taşınmıştır.

2 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Camitepe Köyü-5”

Koordinatlar: N. 41°08’383’’ E. 030°27’346’’ A: 9 m

Başıoğlu Köyü’nden sahil hattı boyunca doğuya doğru ilerlendiğinde Camitepe Köyü’ne ulaşılır. Bu yol boyunca Camitepe Köyü’ne gelmeden hemen önce, sahile doğru Arifağa Mezarlığı yer alır. Mezarlığın doğusundaki düzlük alanda -ki Faruk Tazi isimli bir kişiye ait tarladır-, kırmızı renkli kumul alanda bol miktarda ve dağınık bir biçimde Paleolitik Çağ yontmataş buluntularıyla karşılaşmıştır. Alanda tabakalaşma olmamış, buna karşın farklı dönemlerin buluntularının yan yana kümelendiği bir yığılma şeklinde buluntu alanı tespit edilmiştir.

Buradan Alt Paleolitik dönemin yontuk çakıl (Resim : 1) aletleri ile birlikte iri yongaları ve döküntü parçaları yanında Orta Paleolitik dönemin çekirdek ve kazıyıcı gibi unsurlarıyla da karşılaşmıştır. Kazıyıcılar arasında; pulcuklu düzeltili tek düz ve tek dışbükey (Resim: 2) kenar kazıyıcıların yanında, basamak pulcuklu düzeltili *quina* tip dışbükey kenar kazıyıcı gibi olasılıkla daha erken karakterlere sahip aletler de yer alır. Dolayısıyla bunlar tipik Orta Paleolitik dönem *mousterian* kültür öğeleridir diyebiliriz. Çok iri bir yonga üzerine ve olasılıkla da Alt Paleolitik

döneme bağlanabilecek bir kazıyıcı (Resim: 3) da mevcuttur. Bu iri yonga *clactonian* teknikle üretilmiştir. Söz konusu buluntu aslında 2 parça halinde birbirlerinden yaklaşık 4 metre mesafede tespit edilmiştir. Kırık olan ve birleşebilen yüzeyleri çok zaman geçtiğini ve belki de on/yüzbinlerce yıl boyunca patinalaşma gösterdiğini işaret etmektedir. Az sayıda da olsa Orta-Üst Paleolitik geçişi ya da Üst Paleolitik döneme tarihlenebilecek buluntular da ele geçmiştir. Bunlardan tek kutuplu prizmatik dilgi çekirdekleri (Resim: 4) oldukça dikkat çekici buluntular arasındadır. Dikkatlice incelendiğinde alanda aslında Paleolitik sonlarını işaret edebilecek çok küçük boyutlu yongalama unsurları ile de karşılaşmıştır. Buluntu alanında bunlardan başka Paleolitik Çağ'ın farklı dönemlerine tarihlendirilebilecek birçok *ad hoc* yonga ve bunlardan başka şekilsiz yonga çekirdekleri de tespit edilmiştir.

3 NUMARALI ALAN: Sakarya Merkez - “Elmalı Köyü”

Koordinatlar: N. 40°55'960'' E. 030°21'380'' A: 52 m

Sakarya Merkez'e bağlı merkezin kuzeyindeki Karadere Köyü'nün kuzeyinde yer alır. Yol üzerinde Elmalı Köyü'ne ulaşmadan önce yolun sağındaki bir tarlada Orta Paleolitik döneme tarihlenebilecek bazı yongalar tespit edilmiştir. Bununla birlikte, tarlada çok yakın zamanlara ait döven taşları da mevcuttur. Her iki yongalama arasında malzeme üzerinde çok farklı patinalar tespit edilmiştir. Orta Paleolitik buluntuya ait patina matlaşmış ve aşınmış bir yüzey şeklinde kendini göstermektedir.

4 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Kirazegrisi Sırtı Güneyi-1”

Koordinatlar: N. 41°04'206'' E. 030°45'676'' A: 23 m

Burası Küçük Karasu Köyü'nün güneybatısında Melen Suyu boru hattının yanındaki kırmızı renkli toprak alanıdır. Buradan çok tipik ve Alt Paleolitik döneme tarihlendirilebilecek bir kazıyıcı ele geçmiştir. Bu alet çakmaktaşı yassı yumru üzerine

³ Bu kırık kısmın ne zaman kırıldığının makroskobik gözlemlerle tespit edilmesi imkansızdır. Buluntunun Alt Paleolitik döneme bağlanabileceği göz önünde bulundurulduğunda mevcut patinanın kaç yılda oluştuğunu belirtemiyoruz. Bu nedenle “on/yüzbinlerce” tabiri kullanılmış olup, bu durum sadece olasılıkları dile getirmeyi amaçlayan bir veri olarak algılanmalıdır.

yapılmış masif bir parçadır. İş gören kesici ağız kısmı olasılıkla kullanımdan dolayı yuvarımsılaşmış, körelmiştir.

5 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Kirazeğrisi Sırtı Güneyi-2”

Koordinatlar: N. 41°04’080’’ E. 030°45’921’’ A: 29 m

4 nolu alanın hemen doğu-güneydoğusunda yer alır. Bu alandan tespit ettiğimiz 3 adet buluntudan ikisi büyük bir olasılıkla Alt Paleolitik döneme ait olup, bunlardan birincisi bir kıyıcı alettir. Diğeri ise çok irice şekilsiz bir yonga çekirdeğidir (Resim: 5). Böylesi bir çekirdek Karain’in alt tabakalarındaki *tayacian* seviyelerden ele geçmiştir (Yalçınkaya ve diğ., 2009: 288, 297). Yalçınkaya ve kazı heyet üyeleri söz konusu bu seviyelerin günümüzden önce yaklaşık 400.000 yıldan daha eskilere ait olması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Yalçınkaya ve diğ., 2009: 288). Sakarya’da Kirazeğrisi Sırtı Güneyi-2 diye anılan yerden ele geçen bu çekirdek aslında tipolojik açıdan *polihedron* formlarına da yaklaşmaktadır.

Son olarak üçüncü buluntu ise çakmaktaşı üzerine çok tipik bir yöneşen kenar kazıyıcıdır (Resim: 6). Düz topuklu uzunca bir yonganın yonga eksenindeki sol kenarı ile topuğun karşısındaki yatay kenarın yöneştiği bir kazıyıcı olup, düzelteleri pulcukludur. Teknik ve tipolojik açıdan *mousterian* kültür grubuna bağlanır. Bu buluntu Karain’den iyi bilinen Toros-Zagros Tip *Mousterian* kenar kazıyıcılarına da oldukça benzerlik göstermektedir.

6 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Küçükboğaz Gölü Güneyi-1”

Koordinatlar: N. 41°04’417’’ E. 030°45’141’’ A: 19 m

4 nolu alanın batısında yer alır. Buradan ele geçen bir adet kıyıcı alet çok tipiktir. Çakmaktaşı yassı yumru üzerine her iki yüzeyden alınmış yongalarla üretilmiştir. Kesici ağızı hala keskinlik gösterir. Alt Paleolitik döneme tarihlendirilmiştir. Aletin hammaddesi çok kaliteli değildir. Dolayısıyla yongaların kopma yüzeylerinden arta kalan çıkarım negatifleri pürüzlüdür. Araştırmamızın tümü dikkate alındığında, özellikle kıyıcı ve kıyıcı alet olarak nitelenen yontuk çakıl aletlerin hammaddelerinin çok değişken olduğu önemli bir saptamadır.

.....91

7 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Küçükboğaz Gölü Güneyi-2”

Koordinatlar: N. 41°04’531’’ E. 030°44’812’’ A: -1 m

6 nolu alanın batısındadır. Buluntular arasında Alt Paleolitik döneme tarihlendirilebilecek yontuk çakıl (kıyııcı ve kıyııcı aletler) aletler ele geçmiştir. Bunlardan bazıları çakmaktaşı yumrular üzerine bazıları da kumtaşı (Resim: 7) hammadde üzerine yapılmışlardır. 7 nolu alanda klasik *mousterian* tipte olmasa da disk biçimli çekirdek formuna benzer ancak irice bir yonga çekirdeği (Resim: 8) ile *levallois* bir yonga da tespit edilmiştir. *Levallois* yonganın düzeltisi yoktur ancak topuğu yüzcüklü olup tipik bir *levallois* teknolojisi gösterir. Bu yongayı teknik ve tipolojik açıdan Orta Paleolitik döneme tarihlendirmek olanaklıdır.

Öte yandan adı geçen çekirdeğin her iki yüzeyinden de yongalar alınmış olmakla birlikte ham yüzeyler de içermektedir. Böylesi buluntuları çekirdek olarak kabul edenler yanında “çekirdek biçimli alet” olarak da kabul eden araştırmacılar vardır. El içinde yontulduğu hiç kuşku götürmemesine karşın oldukça iri boyutuyla ve her iki yüzeyinden alınmış olan yonga negatifleriyle olası bir “biçimlendirme” teknolojisi de içermektedir. Bu özelliklerine dayanarak bu buluntuyu olası bir Alt Paleolitik ya da erken Orta Paleolitik dönemlere tarihleyebilmek mantıklı görünmektedir.

8 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Küçükboğaz Gölü Güneyi-3”

Koordinatlar: N. 41°04’604’’ E. 030°44’419’’ A: -2 m

7 nolu alanın batısındadır. Buradan çok küçük boyutlu bir kıyııcı ele geçmiştir. Hammaddesi çakmaktaşı olup yassı bir yumru formu vardır. Yumrunun tek bir yüzeyinden en az 4 adet yonga çıkarılmıştır. İlginç olan ise çok küçük boyutlu olmasıdır. Türkiye’de yapılmış olan araştırmalarda genellikle iri boyutlu yontuk çakıl aletler ile karşılaşmaktayız. Bu iri boyutlu yontuk çakıllar da Alt Paleolitik döneme tarihlendirilmektedirler. Buradan yani Küçükboğaz Gölü Güneyi-3’den ele geçen bu alet geleneksel açıdan Alt Paleolitik dönem gibi görünse de

boyutları itibarıyla belki de daha geç bir Paleolitik aşamaya tarihlendirilebilir. Ancak kesin bir zaman vermek mümkün görünmemektedir.

9 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Aşağıaziziye (Çöplük) Mevki Güneyi”

Koordinatlar: N. 41°04’719’’ E. 030°43’955’’ A: 4 m

8 nolu alanın batısındadır. Bu alandan 2 adet kumtaşı üzerine yontuk çakıl tespit edilmiştir. Bunlardan birisi kıyıcı, diğeri ise kıyıcı alettir. Her ikisi de oldukça yıpranmıştır. Tipolojik ve teknolojik açıdan Alt Paleolitik döneme tarihlendirilmiştir. Yukarıda 6 nolu buluntu alanında da belirtmiş olduğumuz gibi bu tip aletlerin hammaddeleri değişkendir. Bu örneklerde de görüleceği üzere kumtaşı hammadde olarak kullanılmıştır. Yoğun nemli alanlardan ele geçen bu yontuk çakıllar hammadde yapısı açısından yıpranmış ve oldukça bozulmuştur. Keskin kenar kısımları bu bozulmadan ötürü keskin kenarlarını yitirmiş, aşınmıştır.

10 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “Aziziye Mahallesi”

Koordinatlar: N. 41°04’891’’ E. 030°42’737’’ A: 50 m

9 nolu alanın batısındadır. Buradan çakmaktaşı üzerine olasılıkla Orta Paleolitik döneme tarihlenebilecek bir adet yonga ve bir adet disk biçimli çekirdek ele geçmiştir. Her iki bulgu da küçük boyutludur.

11 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “İncilli Mahallesi-1”

Koordinatlar: N. 41°04’980’’ E. 030°41’751’’ A: 72 m

10 nolu alanın batısı, Karasu Merkez’in güneyindedir. Buluntu alanı yerleşim yerleriyle artık iç içe girmiş durumdadır. Buradan bir adet *levallois* uç ele geçmiştir (Resim: 9). Uç yongasının son yongalanmış hali üst yüzeyde klasik anlamda ters “Y” formlu olmasına karşın kenarlarında herhangi bir işlem yapılmadığından ötürü çok iyi bir simetri göstermez. Topuk kısmı cepheden çok tipik bir “kanat” formu gösterirken, topuk yüzeyi yüzcüklüdür. Bu teknik özellik de parçanın aslında gelişkin bir *levallois* teknolojiyle üretildiğini gösterir. Yontmataş alet bu haliyle Orta Paleolitik döneme tarihlendirilebilir.

.....93

12 NUMARALI ALAN: Karasu İlçesi - “İncilli Mahallesi-2”

Koordinatlar: N. 41°05’064’’

E. 030°41’241’’

A: 68 m

11 nolu alanın batısı ve Karasu Merkez’in güneyindedir. Buradan ele geçen bir adet kıyıcı (Resim: 10) Alt Paleolitik döneme tarihlendirilmiş olup, yassı bir kaya kristali hammadde yumrusu üzerine tek yüzeyden alınan birkaç yonga ile üretilmiştir. Aslında bir çay çakılıdır. Sürüklenmeden ötürü dış yüzeyi pürüzsüzleşmiştir.

SONUÇ

Sakarya İli 2015 yılı araştırma sezonunda yukarıda “Yöntem ve Alan” başlıklı kısımda belirttiğimiz ilçeler araştırılmıştır. Buna karşın özellikle Sakarya’nın güney kısımlarında herhangi bir tarih öncesi buluntuya rastlanılamamıştır. Bunun nedenleri arasında; bizim rasgelemediğimiz olası bulgular ile araştırılan alanların çok fazla bitki örtüsüne sahip olması gibi sebepler yer almaktadır. Hiç kuşkusuzdur ki bölgede göremediğimiz bazı tarih öncesi buluntu alanları olabilir. 2016 yılı çalışmalarımızı bu durumu göz önüne alarak yeniden değerlendireceğiz. Bununla birlikte 2015 yılında Sakarya merkeze bağlı 1 adet, Sakarya Kaynarca’ya bağlı 1 adet ve Sakarya Karasu’ya bağlı 10 adet olmak üzere toplamda 12 buluntu yeri saptamış bulunmaktayız. Buluntu alanlarının daha çok sahil bölgesinde olması bizi şaşırtmamıştır. Nitekim 2013 ve 2014 yılı araştırmalarımızda da benzer bir durumla karşılaşmıştık. Buna karşın sahil hattı içermesine rağmen Kocaali ilçesinde sahil boyunca herhangi bir bulgu ile karşılaşılmamıştır. Bu durum da 2016 yılı çalışmaları içinde yeniden değerlendirilecektir.

2015 yılı araştırmaları sonuçlarına göre; Alt Paleolitik, Orta Paleolitik, Üst Paleolitik ve Epi-paleolitik dönemlere ait teknolojik bulgularla karşı karşıyayız. Özellikle Alt Paleolitik döneme tarihleyebileceğimiz kıyıcılar, kıyıcı aletler ve iri yongalar çok dikkat çekicidir. Yontuk çakıl endüstrisi diye adlandırdığımız böylesi buluntular Trakya’nın Yarımburgaz Mağarası buluntularıyla çok benzeşmektedir (Kuhn, 2010). Benzer bulguları 2013 ve 2014 yıllarında da tespit etmiştik. Nitekim Sakarya yüzey araştırmaları ile Türkiye’nin en zengin yontuk çakıl koleksiyonunu

94.....

elde etmiş bulunmaktayız. Yine 2015 yılı içinde Orta Paleolitik döneme tarihleyebileceğimiz *levallois* teknolojiye dair buluntular ele geçmiştir. Bunlar arasında *levallois* çekirdekler, *levallois* yongalar ve 1 adet *levallois* uç yer almaktadır. *Levallois* teknolojsi yanında Orta Paleolitik dönemin çok tipik örnekleri arasında *mousterian* kenar kazıyıcılar da yer almaktadır. Dolayısıyla Sakarya'da tipik *mousterian* kültür öğelerinden bahsetmek mümkündür. Biliyoruz ki bu kültürün Türkiye'deki sakinleri *Homo neanderthal*'lerdir. Bu insanlara ait bulgu ve buluntular Antalya'da Karain'den de tespit edilmiştir. Şu halde Sakarya'nın bu buluntularını Karain buluntularıyla da karşılaştırmak gerekmektedir. Son olarak 2015 yılı çerçevesinde az sayılarda da olsa Üst Paleolitik ve Epi-paleolitik dönemlere ait buluntular ele geçmiştir. Bunlar arasında; ön kazıyıcılar, omurgalı ön kazıyıcılar, taş kalemler, prizmatik dilgi çekirdekleri, mikrodilgi çekirdekleri ve bu çekirdeklerden üretilmiş düzenli dilgiler, mikro yongalama ürünleri gibi buluntular sayılabilir.

2013 yılında başlanan ve 2015 yılı araştırmalarıyla devam eden Sakarya İli yüzey araştırmaları çerçevesinde tüm ilçelerin sadece 5'inde tarih öncesi buluntulara rastlanmıştır. Dönemsel olarak çoğunluğu Paleolitik ve bir kısmı da Neolitik çağlara ait olan toplam 46 buluntu yeri saptanmıştır. Bunlardan; Kaynarca'daki Sarıbeyli Köyü Kömürlük Tepe ve Körük Mahallesi'ndeki 15 nolu alan ile Karasu'daki Camitepe Köyü-5 gibi lokaliteler "yerleşim-konaklama yeri" niteliklerine sahip alanlardır. Bu her üç alanda da herhangi bir katlaşım oluşmadığından ötürü farklı dönemlere ait buluntular birbirleriyle iç içe girmiş durumda ve genişçe bir alanda fakat dağınık olarak yayılmış görünmektedirler. Bu alanlarda şimdilik herhangi bir kazı yapılması mümkün görünmemektedir. Araştırma yapılan 3 sezon içinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 2010'lardaki uygulaması olan "yüzey araştırmalarında envanterlik eser dışındaki hiçbir arkeolojik varlığın toplanmaması" gereğince malzeme toplanmamış ancak Sakarya Arkeoloji Müzesi'ne toplamda 88 adet envanterlik eser kazandırılmıştır. Bunların 30'u 2015 yılına aittir. Bu vesile ile Sakarya Arkeoloji Müzesi'nde yeniden yapılandırılan teşhir itibarıyla 2015 yılı içinde Tarih Öncesi Arkeolojisi seksiyonu tamamlanmış ve Sakarya yüzey araştırmalarından elde edilen buluntular sergilenmeye başlanmıştır.

KAYNAKÇA

KARTAL, M., M.KARAKOÇ, E.ERBİL, (2015), “Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (I), 2013”, 32. *Araştırma Sonuçları Toplantısı-1*: 9-26.

KARTAL, M., E.ERBİL, M.KARAKOÇ, (2016), “Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (II), 2014”, 33. *Araştırma Sonuçları Toplantısı-2*: 387-408.

KUHN, S.L., (2010), “The Yarımburgaz Lithic Assemblage”, *Culture and Biology at a Crossroads: The Middle Pleistocene Record of Yarımburgaz Cave (Thrace, Turkey)*, (eds. F.C.Howell, G.Arsebük, S.L.Kuhn, M.Özbaşaran, M.C.Stiner): 93-129.

YALÇINKAYA, I., H.TAŞKIRAN, M.KARTAL, K.ÖZÇELİK, M.B.KÖSEM, G.KARTAL, (2009), “2007 Yılı Karain Mağarası Kazıları”, 30. *Kazı Sonuçları Toplantısı-2*: 285-300.

Resim 1: Yontuk Çakıl (Kıyıcı Alet)

Resim 2: Tek Dışbükey Kenar Kazıyıcı

Resim 3: İri Kazıyıcı

Resim 4: Tek Kutuplu Prizmatik Çekirdek

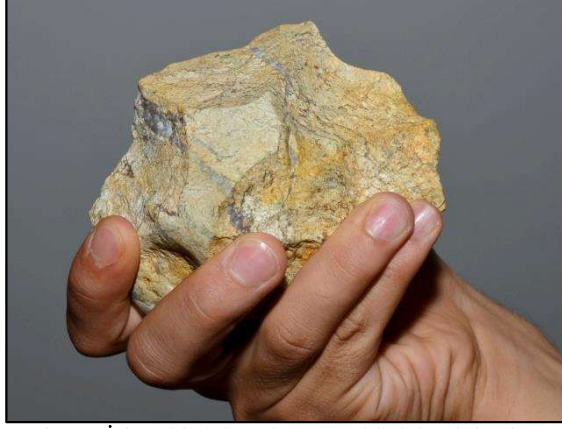
Resim 5: Şekilsiz Yonga Çekirdeği

Resim 6: Yöneşen Kenar Kazıyıcı

Resim 7: Yontuk Çakıl (Kıyıcı Alet)

Resim 8: İri Çekirdek ve/veya Çekirdek Biçimli Alet

Resim 9: *Levallois* Uç

Resim 10: Yontuk akıl (Kıyııcı)